

ԱՎԵՏԻՔ ԻՍԱՏՈՒԹՅՈՒՆ

ԵՐԱՆԵԼԻՆ ԱՔԲԱ ՄԱՐԿՈՍ

Աբբա* Մարկոս, տակավին երիտասարդ, իմաստություն էր ուսանում Աթենքում մեծանուն փիլիսոփաների մոտ: Կարճ ժամանակի մեջ հաջորդաբար հայրն ու մայրը վախճանվեցին՝ սուզելով Մարկոսին անմխիթար սուգի և խավարների մեջ:

Մինչև սիրելի ծնողների կորուստը Մարկոս մեծանուն ուսուցիչների հետ ճանաչելով մարմարասյուն սրահներում՝ պերճախոսել էր մահվան գաղափարի մասին, մահվան բնագանգական արժեքի և նրա էության մասին:

Ի՞նչ է մահը... Եվ տեսել էր, որ մահվան դալուկ լույսի տակ աշխարհիս իրերը դառնում էին ավելի գեղեցիկ ու ավելի տենչալի: Գեղեցիկ ու տենչալի բոլոր իրերի նման, որ շտապում են խուսափել: Եվ խուսափող կյանքը առասպելի պես քաղցր ու հմայիչ:

Սակայն հիմա մահվան գաղափարը, որ այնպես դաժան կերպարանքով մարմին առավ և այնպես անողորմ հարվածեց Մարկոսին, նոր հարց ու խնդրով ցցվեց նրա հոգու առաջ՝ քրքրելով ու ալեկոծելով նրա միտքը, լլկելով նրան օր ու գիշեր:

Վշտահար Մարկոսը տեսավ հիմա մահվան սև լույսի տակ աշխարհիս իրերը՝ անարժեք ու ունայն, բայց խոցող ու խոշտանգող: Ահարկու ստվերների նման, որ սարսափեցնում են ավերակների միջով անցնող մենավոր գիշերագնացներին:

Եվ թշվառության ու աղետների վայր է աշխարհը: Եվ կյանքի օրերը թաթախված տագնապով ու տանջանքով միայն. և ամեն ինչ ու կատար, և ամեն փորձ ու գործ՝ ունայնություն, սնուտից և պատրանք:

Պատրանք են փարթամ սեղանները, պատրանք են ոսկեսար զգեստները և կնոջական խաբուսիկ գեղն ու զգվանքները՝ պատրանքներ սոսկ:

Սատանայի ուռկաններ են այս ամենը, որոնցով չար իշխանը գայթակղությունների՝ ցանցում է մարդկանց հոգիները և վարում դեպի կորուստ հավիտենական: Եվ ինչու՞ համար են այսքան ցավ ու ախտեր ու տառապանք այս վաղանցուն փխրուն մարմնի համար, որ փլչելու է ամեն ժամ խռովահույզ ծովի մեջ, ուր չկա փրկության լաստ, ուր փրկության նավահանգիստ չկա:

Եվ անգոր ու ապիկար եղան իր ուսած իմաստությունները սփոփանքի ցող ծորելու դառնակոծ հոգուն:

«Ես ևս մեռնելու եմ, մեռնելու եմ բոլոր մարդկանց պես» ... ասում էր Մարկոսը և հանապազ կրկնում:

Եվ արդեն իր սրտում մահն էր, խավար և անհույս մահը:

Այն ժամանակ մահվան խավարի մեջ լույս փայլատակեց:

Հետևել Քրիստոսին բոլորանվեր, նման նրա աշակերտներին, որոնք քայլում են

* «Գեղունի», Վենետիկ, 1927, հմր. 1, էջ 9-14:

տիեզերքը փրկողի հետևից: Հրաժարվել պատրանքների այս աշխարհից, ուր խոնվում են սուտ հաճույքների սովերները, արժանի լինելու համար անթառամ բերկրանքների լուսեղեն աշխարհին, որ ծաղկում է Աստծու հայացքի հովանու ներքև:

Երբ այս խորհրդի մեջ հաստատուն մնաց, ուրախությամբ ցնծաց հոգին, հույսով պայծառացավ միտքը և զորացավ կամքը անխոնարհելի և աներկբա:

Առավ մի մեծ տախտակ, տարավ ծովի անդորր մի խորշ: Հանեց թանկագին զգեստները, հագավ թեթև և հասարակ հանդերձ:

Նստեց տախտակի վրա և տվեց տախտակը ալիքների բերանը:

Աղոթելով ու սաղմոս երգելով հանձնվեց Աստծո ողորմությանը: Ուր որ հաճի առաջնորդել Ստեղծողի կամքը:

*
* * *

Բարեշունչ հովերի թևով սահում էր տախտակը ահագին ծովի վրա: Շուտով հայրենիքի ափերը աներևութացան:

Մարկոսն անխռով ու անտրտում, նստած ինչպես մի մեծակառույց նավի մեջ, փառաբանում էր Աստծուն:

Տախտակը գնաց հեռով, հեռունե՛րը, և մի օր հանգիստ առավ Թարմակիա լեռան ստորոտում, որ բարբարոսների սահմանի մեջն է և նայում է Քափանելթաց ծովին:

Մարկոս ներզգաց, որ Աստված այստեղ է որոշել իր ճգնավայրը: Ափ իջավ և դիմեց ապալեր հսկա լեռը, ո՛չ դալար կար, ո՛չ արմատ այս արևակեզ հողերի մեջ:

Սակայն չվիատվեց. գիտեր, որ Աստված, փրկելով իրեն ահավոր ծովից, պիտի փրկի և այս անկենդան անապատի տաժանքներից:

Հաստատուն քայլերով բարձրացավ սեպ լեռը մինչև գագաթը: Գագաթում գտավ մի այր:

Եվ մխրճվեց այրի մեջ՝ ճգնության և աշխարհի մեղքերից մաքրագործվելու համար:

*
* * *

Սուրբ Սրապիոն Թեբայիդա էր, մենակյաց ճգնավորների անապատում, մեծն աբբա ծերունի Հովհաննեսի մոտ:

Երկար ու դժվարին ճանապարհից էր եկել նա և հիմա պարտասուն հանգչում էր աբբաիոր հյուղակում: Եվ տեսավ երկու եղբայրներ եկան, որոնք հագնված էին բոլոր միանձների նման:

- Ո՞վ է սա, որ ննջում է այստեղ, - հարցրին նրանք աբբաիորը՝ մատնանշելով Սրապիոնին:

- Հայր Սրապիոնն է,- պատասխանեց ծերունի աբբան:

- Արի ձեռնադրություն ստանանք Ս. Սրապիոնից,- խոսեցին իրար մեջ եղբայրները:

- Սպասեցեք մի փոքր հանգչի,- ասաց նրանց աբբա Հովհաննեսը:- Ճանապարհից նոր է վերադարձել Սուրբ Հայրը և հույժ վաստակած է:

- Սակայն ինչու՞ մա չի գնում ծերունի աբբա Մարկոսի մոտ, որ վաղուց է՝ սպասում է նրան: Ս. Մարկոսն ապրում է Թարմակիա լեռան վրա: Այս ժամանակներում չկա մեկը ճգնավորների մեջ, որ սրբությամբ նրան նմանի: Այժմ ծերացել է մա, հարյուր երեսուն տարեկան է. և իննսունհինգ տարի է ո՛չ մի եղբայր չէ եղել նրա մոտ: Քառասուն օր հետո պիտի վախճանի և պիտի գան քառասունվեց հայրեր, որ բնակվում են անմահների երկրում և պիտի տանեն նրան իրենց մոտ:

Ս. Սրապիոն, որ լսում էր այս զրույցը միրիի մեջ, աչքերը բացեց և աբբայից բացի ոչ ոք տեսավ:

Երբ իր տեսիլը պատմեց, ծերունի աբբան վկայեց, որ տեսիլը Աստծու կողմից է, սակայն ինքը բնավ չգիտե, ու՛ր է Թարմակիա լեռը:

Ս. Սրապիոն մի պահ չհապաղեց. վեր կացավ, գոտեպնդվեց և աբբահորից օրհնություն առնելով՝ ճանապարհ ընկավ:

Տասներկու օրվա ուղին տիվ ու գիշեր քայլելով հինգ օրում կտրեց անցավ Ալեքսանդրիա քաղաքը: Մեծ նեղություն և ճգնություն կրեց ճանապարհին, որովհետև ցերեկը արեգակնակեզ էր, իսկ գիշերը՝ տոթախարշ. և գետինը բորբ էր կրակի պես:

Ալեքսանդրիայում վաճառականներից տեղեկացավ, որ Թարմակիա լեռը գնալու համար երկու ճանապարհ կա՝ ցամաքով և ծովով: Ցամաքով դժվարագնաց է և տառապալից և երկար, քսանհինգ օրվա ընթացք, իսկ ծովով դյուրին է և կարճ:

Ս. Սրապիոն խորհեց և լավագույն համարեց տառապանքով հասնել երանության, քան թե հանգստավետ վայելչությամբ:

Եվ ընտրեց ցամաքի ճանապարհը:

Առավ մի աման ջուր և արմավ. աղոթքով և հույսով հետիոտն ուղի մտավ:

Անցնում էր անջրդի անապատով, սարսափած ու սասանած, որովհետև տասը օր ո՛չ շունչ կենդանի տեսավ, ո՛չ թռչուն օդասլաց, ո՛չ բույս, ո՛չ շարժում մի հով:

Երբեք անձրևը չէր օրհնում այս բոցավառ անապատը, և երբեք առավոտյան ցողը չէր զովացնում այս հրատոչոր ավազները:

Ջուրն ու արմավը սպառվել էին արդեն: Պապական և հոգնաբեկ գետին ընկավ Ս. Սրապիոն. ուժ չունեցավ նույնիսկ ոտքը շարժելու: Ջարհուրեց վերադարձի մասին խորհելուց անգամ: Հուսավառ ծայնով դիմեց Աստծուն՝ օգնել իրեն: Ու երբ նվաղում հայացքը բարձրացրեց, տեսավ այն երկու եղբայրներին, որոնք երևացել էին տեսիլի մեջ:

Ողջույն տվին հայր Սրապիոնին և ասացին.

- Ինչո՞ւ ես վիատված ընկել. ծարա՞վ ես արդյոք:

Ու նրան տվին անապատի կռեզ՝ ասելով.

- Կեր և զորացած գնա՛:

Հայր Սրապիոն կռեզը կերավ, լցվեց զորությամբ և թարմությամբ, կարծես բնավ ճանապարհ չէր կտրել:

Եղբայրներն ապա ցույց տվին ընթացքի ուղղությունը և աներևույթ եղան:

Յոթ օր ևս ահագին անապատները դյուրությամբ անցնելով հասավ մեծազանգված լեռան ոտքին, որի ապառաժները քերում էր անեզր ծովը:

Աստվածային տեսիլքով քաջալերված՝ մագլցեց դժվարակոխ և բարձրակատար լեռը: Նա այնպես էր զգում, թե երկինք է ելնում:

Յոթն օր բարձրանում էր լեռն ի վեր: Ութերորդ օրվա լուսաբացին տեսավ, որ հրեշտակներն իջնում էին մի քարանձավի վրա և ասում էին երկնքի ծայրով:

- Երանի՜ է քեզ, աբբա Մարկոս, ահա բերինք հայր Սրապիոնին, որին տեսնել էր փափագում քո հոգին: Հիմա ընդունիր նրան, ցնծա՛ և ուրախ լեր:

Սրապիոն երբ լսեց այս խոսքերը, սասանվեց և դողդոջուն քայլերով հետևեց ծայրի ուղղությամբ և գնաց հասավ աբբա Մարկոսի անձավին:

Սրապիոնը լսեց աբբայի ծայնը, որ զարհուրած սրտով բարբառում էր սաղմոսերգու Դավիթի խոսքերը. «Ինչու՞ ես, հոգի իմ, ինչու՞ ես խռովում քեզ. հիշիր Աստծուն և մխիթարվիր»:

Սուրբ աբբան, տեսնելով հրեշտակների այցը, հասկացավ, որ պիտի մեռնի: Սարսափում էր Ահեղ դատաստանի առաջն ելնելուց, թեև բնավ մեղք չունեց գործած:

«Հազար տարին Աստծու առաջ մի օր էր միայն, երեկվա պես, որ անցավ վաղվադակի: Երանի՜ է քեզ, հոգի իմ, որ այս անցավոր աշխարհիս պղծությամբ չզբաղեցար: Երանի՜ է քեզ, անձն իմ, որովհետև երբեք չտեսար Եվայի աղջիկների աղտեղի գեղեցկությունները և քո մեջ բնավ չծնվեց սնոտի ցանկությունը, որ մայրն է կորստյան և չարիքի:

«Երանի՜ է քեզ, աչք իմ, որովհետև Սատանան չկարողացավ քեզ խաբել սուտ պաճուճանքների տեսիլներով, որոնցով նա կուրացնում է Ադամի որդիներին և որսում Կայենի աղջիկներին զարդարում ուռկաններով՝ հյուսված Նախամոր մեղքով:

«Երանի՜ է քեզ, լսելիք իմ, որովհետև երբեք չլսեցիր պարուհիների ապերասան երգը, կատակերգուների մոլորեցուցիչ ծայնը, որ խաբեությամբ կորուստ են վարում սուրբ միանձներին:

«Երանի՜ է քեզ, հոտոտելիք իմ, որովհետև երբեք չպղծվեցիր անուշաբույր յուղերով, որ արբեցնում են հոգին՝ մատնելով Սատանայի խորհուրդներին:

«Երանի՜ է քեզ, ձեռք իմ, որովհետև երբեք չեղար վաճառքների տվող և առնող, որ կատարում են մարդիկ նենգությամբ և խաբեությամբ:

«Երանի՜ է քեզ, ոտք իմ, որովհետև երբեք չգնացիր ամբարիշտների ճանապարհով:

«Երանի՜ է քեզ, միտք իմ, որովհետև բնավ չքայլեցիր խոտոր գնացողների հետ և բնավ չհրապուրվեցիր չար խորհուրդներով, այլ վահանավոր Սուրբ Հոգով, անսայթաք զբոսնեցիր հրեշտակակերպ հոգիների հետ:

«Եվ վերստին երանի՜ ձեզ, բոլոր իմ հոգին ու անձը, որ աշխարհի տիղմի մեջ չթաթախվեցիք և դուրս եք ելնում այժմ աշխարհից մաքուր և բոլոր մեղքերից թա-

փուլը:

«Գոհություն Ամենասուրբ Երրորդությանը, որ արժանի տեսավ իմ զգայարաններս մխիթարելու սրբությամբ և լույսով երկնային:

«Որ կարող եղա աչքովս տեսնել անիմանալին ու անտեսանելին:

«Որ կարող եղա ականջովս լսել հրեշտակների քնարների նվագը և հոտոտեցի աստվածային անուշահոտությունը:

«Գոհություն Աստծու, որ զարդարեցիր իմ ձեռքերը հանապազ խաչակերպ տարածելով:

«Որ զորացրիր իմ ոտները, աղոթքի համար օր ու գիշեր կանգուն կամ ծնրադիր առանց հոգնելու:

«Որ մաքրեցիր իմ միտքը անդուլ հիշելու համար պատվիրանները, որ լի են շնորհով»:

Սակայն աքբա Մարկոսը չափելով Աստծու անբավ բարիքները՝ իր անձին ընծայած, գտնում էր իր ծառայությունը չնչին և անարժան:

Այսքան տարիների ճգնությունը, ծոմերը, աղոթքները ոչինչ էին երևում իր աչքին:

Ի՞նչ լավություն է արել նա Աստծու անհուն ողորմության առաջ: - Ոչինչ, ոչինչ:

Եվ այս ամենը մտածելով զարհուրում էր, թե ահա՛ շուտով իր մեղավոր հոգին պիտի դեմ - երես ելնի տիեզերքը ստեղծող, մեծ ու միակ Տիրոջ առաջ՝ հաշիվ տալու ահավոր դատավորին իր չար արարքների և չար խորհուրդների համար:

Տեսնում էր այրի վրա խռնված և բոլոր ճանապարհների եզրերը բռնած անողոք ու բանասարկու սատանաներին, որոնք պիտի դատաստանի օրը թվեն ու մատնանշեն իր հանցանքներն ու զեղծումները: Եվ երբ իր մեղքերի նժարը ծանրանա ու խոնարհվի, նրանք պիտի հրեղեն միզակներով վարեն իրեն դժոխքի անպատում խոշտանքներին, փռեկտումներին և կիզումներին և անվախճանական զարհուրելի տանջանքներին:

Դողում էր աքբան, և վերստին իրեն սփոփելով ու սրտապնդելով՝ աղոթում էր լալահառաջ՝ աներկբա հույս դնելով աստվածային անսպառ գթասրտության վրա:

Դողում էր և հայր Սրապիոնը՝ գիշերվա խավարի մեջ, կանգնած այրի դռանը, լսելով սուրբ աքբայի սրտակեղեք պաղատանքները: Մտածում էր նա, եթե Մարկոսի պես մի սրբակրոն բոլորանվեր և հրեշտակավարք մարդ, այսքան երկյուղ ունի, ապա ի՞նչ պիտի լինի իր նման մեղապարտների վիճակը:

- Ինչո՞ւ տրտում ես վերստին, Ոգի իմ,- աղերսում էր կրկին և կրկին աքբա Մարկոսը,- չէ՞ որ երբեք չկարողացան քեզ թյուրել սատանաների պատրանքներն ու դյուրանքները: Մի՛ վիատվիր, Ոգի իմ, չէ՞ որ նրանք չկարողացան երբեք տիրել քեզ, և երբեք նրանց չար կամքը բույն չդրեց քո մեջ»:

Երբ Մարկոսն ավարտեց իր աղոթքները, այն ժամանակ միայն Հայր Սրապիոնը սիրտ արավ ներկայանալ սուրբի առաջը:

Ներս մտավ այրը և ծունր դնելով՝ ողջունեց սուրբ աքբային:

- Քրիստոսի խաղաղությամբ եկար, եղբայր Սրապիոն, Տերը թող շնորհներ ընծայի քեզ՝ քո ոտներիդ հոգնության վարձահատույց: Մոտեցի՛ր ինձ և համբուրիր քո ծե-

րունի հորը, որ շա՛տ երկար ժամանակներից վեր՝ փափագում էր քեզ տեսնել:

Աբբան բազուկները տարածելով գիրկն առավ Հայր Սրապիոնին, ինչպես մի մանուկի, և պարանոցին փարած լալիս էր:

- Ահա իմ որդի Սրապիոնից խնկելի անուշահոտություն է բուրում:

Եվ Հ. Սրապիոնն զգաց մի ծավալուն անուշաբուրումն՝ բղխած հրեշտակների թևերից և Եդեմի ծաղկանոցներից:

- Շնորհակալ եմ, որ այսչափ աշխատեցիր տեսնելու մի ալեհեր ծերուկի: Սակայն ճշմարիտն եմ ասում քեզ, որդյակ իմ Սրապիոն, ահա իննսունհինգ տարի է՝ աչքս չի տեսել Ադամի որդվուց և ոչ մեկին:

Այս ասելով՝ Սրապիոնի ձեռքից բռնած տարավ նրան այրի խորքը: Նստեցին լերկ քարերի վրա:

- Որդյակ իմ,- ասաց Սուրբ Մարկոս, այն օրվանից, որ եկել եմ այս այրը, չեմ տեսել ո՛չ խաշն, և ո՛չ մի այլ անասուն: Ո՛չ մի անգամ չեմ կերել մարդկային համադամ կերակուրները և չեմ հագել աշխարհի ճոխ զգեստները:

«Այս լերան վրա կեցա երեսուն տարի տանջանքներով և անպատմելի ճգնույթանք, քաղցած և ծարավ, մերկ և բոկոտն: Քաղցից՝ հողն էի լիզում, ծարավից՝ ծովի աղի ջուրն էի խմում:

Երեք տասնյակ տարի պատերազմի մեջ էի դների և սատանաների հետ, որոնք շնչածս օդի հետ ներս էին մտնում և կեղեքում հոգիս ու մարմինս,- այդ պիղծ ոգիները՝ ձանձրության դևը, տխրության դևը, վիատության և հեղգության դևերը, մարմնական տենչանքների ու տարփանքների դևերը:

Պղտորում էին նրանք ու խռովում իմ խորհուրդները, չարագույն պատկերներով ուզում էին հրապուրել ինձ աշխարհի պատրանքներով ու պաճույճներով: Տարիներ ու տարիներ հոգիս դիվալլուկ կռվեց ու մարտնչեց նրանց հետ՝ այս պիղծ ոգիների, և վերջը հաղթանակեցի ես:

«Ո՛հ, ինչքան անգամ այս անառակ դևերը քաշքշեցին ինձ լերան կատարից մինչև ստորոտը՝ ծովի բերանը, և շատ ջանացին ինձ ծովամույն անել, բայց ապարդյուն: Ա՛յնքան անգամ, այնքան անգամ ինձ վերից վար քաշեցին, որ մորթս մաշվեց և մերկ ոսկորներս միայն մնացին: Մսերս պատառ-պատառ եղան սուր քարերի շեղքով և ավազների վրա սղոցվելով: Կարեվեր խոցված մսերս անչափելի չափով նեղում էին ինձ, և մի վայրկյան իսկ քուն չէր գալիս աչքերիս:

«Բայց ես նորից հույսով ու հանդարտությամբ մագլցում էի սեպ լեռը և հասնում նորից կատարին:

«Նենգավոր ոգիները աղաղակում էին ու ասում. «Գնա՛, հեռացի՛ր մեր երկրից. ո՛չ մեկը դեռ չի եկել այստեղ. գնա՛, մերն է այս կալվածքը...»:

«Այս անհամար նեղություններից ազատեց ինձ Ամենակալը, որովհետև հաստատուն և աներկբա հավատով հուսադրված էի նրա բազմագութ ողորմության վրա:

«Եվ դու լավ արիր, որ եկար,- հարեց Սուրբ աբբան,- արդեն տասը տարի կա, որ Տիրոջ հրեշտակը հայտնեց ինձ քո մասին: Օրեօր ցանկանում էի քեզ տեսնել, որովհետև լցված եմ օրերս: Հիմա տեսա քեզ և ցնծացի: Հավիտյան օրինվի քեզ ուղարկո-

ղը:

Մինչ այդ գիշերվա խավարը փարատվում էր, և կաթնանում էր առավոտը:

Միայն այժմ Հ. Սրապիոնը կարողացավ աղոտ լույսի մեջ տեսնել աբբայի մարմինը, որ մարդկային մարմնի նման չէր, այլ կենդանիների՝ ծածկված թավ մազով ու բրդով: Մինչև հիմա լսել էր նրա հոգեղեն – մարդկային խոսքը, իսկ այժմ տեսավ նրան բոլորովին անասնակերպ: Եվ սարսափեց:

Աբբա Մարկոս, նկատելով Սրապիոնի փշաքաղումը, հանգստացրեց նրան՝ ասելով. «Որդյակ իմ, մի՛ զարմանար մարմնիս այս անմարդկային տեսիլի վրա. մի՛ սարսափիր, որ այսպես այլակերպված եմ: Աստծու անսպառ ողորմության շնորհն է այս, որ իջավ իմ տառապած ոսկորների վրա: Մաշկազերծ մարմինս պատեց թավ մազով: Այս վերարկուով ես այլևս ո՛չ ցուրտ եմ զգում, ո՛չ տաք: Եվ մի՛ վախենար. այսպես չեմ ոտքի կանգնելու Աստվածորդու գալստյան օրը: Նա պիտի նորոգե բոլոր հին ու աղտեղված պատկերները դրախտային պայծառությամբ:

«Եվ հիմա, որդյակ իմ Սրապիոն, պատմիր աշխարհի մասին: Այսօր էլ երեկվա պե՞ս է արդյոք աշխարհը»:

- Աշխարհը հանցավորությամբ և խաբեությամբ է ընթանում միշտ և հանապազ, ո՛վ հայր պատվական և սուրբ,- թախծագին պատասխանեց Հ. Սրապիոն:

- Առաջվա պես թագավորները կռապա՞շտ են և իշխանները հալածիչնե՞ր Քրիստոսի հոտին և սուրբ եկեղեցուն,- հարցրեց Սուրբ Մարկոսը:

- Ո՛չ, Հայր Սուրբ, անցած են այդ ժամանակները: Քրիստոսի օգնությամբ և Սուրբ Աջով եղծված է կռապաշտությունը. այլևս հեթանոսներ չկան. և զորքն ու թագավորները քրիստոնյա են հիմա ամենուրեք:

Սուրբ ծերունին լցվեց ուրախությամբ, փառք տվեց Աստծուն և նորից հարցրեց.

- Բայց դու վկայում ես, եղբայր իմ Սրապիոն, թե ամենուրեք քրիստոնյա են, սակայն ինչու՞ է աշխարհը վերստին չար ու դիվահորդոր:

Քրիստոնյա են միայն արտաքուստ, Հայր Սուրբ և պատվական, սակայն ներքուստ հեթանոս են՝ շղթաված մեղսական կրքերով ու ընչաքաղց տենչերով: Եվ պիղծ ու սատանայասպաս:

- Մի՞թե վերստին բանտերը լիքն են չարագործներով, նույնպես և անմեղներով,- վիատությամբ դողաց սուրբ ծերունու ձայնը,- մի՞թե վերստին վաշխառուն գառնագետտ գայլ է, որ լափում է մշակի և քրտնաջան գեղջուկի ինչքը:

- Ավա՛ղ, այո...

- Վերստին ագարակատերը շուկա՞ է հանում վաճառելու չքավոր վարձակալի վերջին գրիվ ալյուրը և երեխայի որորանը:

- Այո՛,- հառաչանքով վկայեց Հայր Սրապիոնը:

- Վերստին պատերազմ կա՞, ուր իշխանները այս մեղապարտ երկրի գրգռում են ժողովուրդներին արյունախամ տենչերով իրար հոշոտելու:

- Այո՛, Հայր Սուրբ, և այս ամենը Տերն մեր Հիսուս Քրիստոսի անունով:

- Վերստին ստրուկներն ու գերիները մեռնու՞մ են ծանրագին բեռների տակ և վերակացուների պղնձե զարշապարների ներքո, անհագ արքաների համար ապա-

րանք, ցոփերի և պոռնիկների համար կրկես ու բաղանիք շինելու:

- Այո՛, այո՛, վերստին և վերստին:

Լռեց սուրբ արքան Մարկոս, լռեց և Հայր Սրապիոն: Խավարն ու լռույթը թանձրացավ այրի մեջ և ծանրացավ սուրբ ծերունիների գետնահակ ուսերի վրա: Եվ հանկարծ լռությունը պատառեց դեերի ու սատանաների չար ու հախուռն ծաղրը, անագորույն ծաղրը, որ պոռթկաց այրի վրա և սուրբ հայրերի ականջների ներքո:

Սրտմտած հարցում արավ Սուրբ Մարկոս.

- Եվ մի՞թե չկան աշխարհում սուրբ մարդիկ և սքանչելագործներ, որ փրկեն մեղսաթավալ աշխարհը: Չկա՞ն մեռելներին հարություն տվողներ և հիվանդներին բժշկողներ: Մարդիկ՝ այնպիսի հավատքով, որի մասին Քրիստոս ասաց. «Եթե մանանեխի հատիկի չափ հավատք ունենաք և ասեք այս լերան. փախի՛ր այստեղից. և լեռը այս մեկ խոսքի վրա՝ փախչի իր տեղից:

Երբ նա այս ասաց, մեծազանգված լեռը կտրվեց իր խարիսխից, բարձրացավ վեր. և սկսեց գնալ և ուզում էր ծովի մեջ ընկնել:

Այն ժամանակ ծերունին ձեռները կարկառելով ասաց. «Քեզ համար չասացի, որ գնաս, այլ եղբորս հետ էի խոսում: Նստի՛ր քո տեղը հաստատությամբ:

Սուրբի խոսքին անսալով՝ լեռը հնազանդվեց և նստեց վերստին ամուր իր խարիսխի վրա:

Հ. Սրապիոն զարհուրած ընկավ երեսի վրա: Սուրբ Մարկոսը բարձրացրեց գետնակործան Սրապիոնին՝ քաղցր ծայնով ասելով.

- Ե՛լ, եղբայր Սրապիոն, մի՞թե աշխարհում չես տեսել այսպիսի հրաշքներ:

- Ո՛չ, ո՛չ, բնավ ո՛չ, ով սուրբդ Աստծու:

Աբբա Մարկոսը հառաչելով տակավին զարմանում էր աշխարհի անկյալ վիճակի վրա:

Վայ այն աշխարհին, որ թեպետ քրիստոնյա է, սակայն անունով ու արտաքինով և ոչ գործով ու սրտով. որ աներկբա հավատ չունի, որովհետև հավատն է մարդուն ճշմարիտ քրիստոնյա դարձնողը, հավատով միայն կարող ենք իշխել տարերքին և բարձրանալ առ Աստված: Եվ վերստին փառաբանում են Աստծուն, որ ինձ առաջնորդեց այս լեռը, հանեց տղմուտ աշխարհից, որ չմեռնեմ ծնողներիս շիրիմների մոտ՝ նրանց և իմ մեղքերով շաղախված:

*

* * *

- Եղբայր իմ Սրապիոն,- դիմեց սուրբ Մարկոսը աստվածառաք հյուրին,- միայն ասելով ու խոսելով կարելի չէ ժամ անցնել, այլ և կերակուրով:

Հայր Սրապիոն լռելյայն համակերպվեց:

Ս. ծերունին բազուկները բարձրացրեց՝ «Տէր հովուեսցէ» սաղմոսը ասելով. և նայելով աջ կողմը՝ հարեց.

- Պատրաստ է սեղանը, հաճի՛ր, եկ:

Յ. Սրապիոնը զարմացած դիտում էր շուրջը: Այրի մեջ իրենցից բացի ոչ ոք չկար. արդ, ո՞վ ծառայեց նրանց, ո՞վ բերեց սեղանը:

Աբբա Մարկոսը, բռնելով Յ. Սրապիոնի ձեռքը, առաջնորդեց սեղանի մոտ: Յ. Սրապիոնը հիացած նայում էր սեղանին՝ վայելուչ կարգով հարդարված, երկու աթոռ աջ ու ձախ կողմը: Սեղանի վրա կային ձյունի նման սպիտակ հացեր, դրախտի բանջարներ, արմավ, ձիթապտուղ և աղ, և ոսկյա սկահակով ըմպելիներ:

Երբ նստեցին՝ աբբա Մարկոսը դիմեց Յ. Սրապիոնին.

- Հայր Սուրբ, օրհնիր սեղանը:

Յ. Սրապիոնը խոնարհությամբ մերժեց.

- Աստծու անունով թողություն արա, ով Սուրբ Հայր:

Այն ժամանակ ծերունին խաչանիշ տարածեց աջը, որ ինչպես հրեղեն կայծակ փայլատակեց սեղանի վրա:

- Տեր, օրհնիր Քո բարությանը այս սեղանս, որ պատրաստեցիր մեզ համար Քո ողորմած կամքով:

Յ. Սրապիոն ճաշակում էր և զարմանքին սահման չկար, որովհետև այսպիսի անմահական համեղ կերակուրներ բնավ չէր ճաշակել, իսկ ըմպելին, որ անուշաբույր էր և անպատմելի քաղցր, երբևէ երկրային մի հզոր թագավոր վայելած չէր կարող լինել: Երբեք:

«Տեսա՞ր, եղբայր Սրապիոն, տեսա՞ր Աստծո ողորմությունը, որ բնավ աչքաթող չի անում Իր երկյուղածներին: Միշտ իմ բաժինն էր շնորհում Նա, այսօր և քեզ համար հոգաց:

«Այսպես ճանաչիր երկնավոր թագավորի գթության սահմանը:

«Երեսուն տարի ես ավագ կերա և ծովի ջուր խմեցի, ինչպես պատմեցի քեզ, բայց նա վարձատրեց Իր ծառային: Ամեն օր հրեշտակների ձեռքով իջնում է այս զմայլելի և կազդուրիչ սեղանը:

«Սակայն այս չէ բոլոր այն վարձը, որ լիուլի ստացա մեր Տեր Արարչից:

«Ես իղձ ունեի տեսնել այն վայրը, որ խոստացված է արդարներին և սրբերին: Աստված կատարեց իղձս: Մահկանացու աչքերով տեսա դրախտը:

«Մի օր եկավ հրեշտակը, ձեռքիցս բռնեց և տարավ ինձ լեռներից ամենաբարձր լեռան կատարը: Եվ ասաց՝ նայիր վերև: Այն ժամանակ ամպերը՝ ոսկեծոպ վարագույրների պես, բացվեցին. կապույտի և լույսի մի աշխարհ պարզվեց անհունի մեջ:

«Լսեցի ամենաքաղցր երգերի թրթռումներ և նվագների անուշաբուրումներ:

«Տեսա վեցթևյան Սերովբեներ և լուսապայծառ Քերովբեներ, որոնք կայծակից արագ և կայծակից ավելի հրացայտ, ելնում էին ու իջնում: Լսում էի նրանց անպատմելի ձայնը, որ հնչում էր դրախտի վրա « Սուրբ, Սուրբ, Սուրբ, Տեր զորութեանց:-

«Տեսա դրախտի պարտեզներն ու մարմանդները: Դրախտային գեղով պծմված ծաղիկների վրա շողշողում էին ցողերը, երկրային արքաների թագի գոհարներից բյուր անգամ շքեղ:

«Ինչպիսի՜ ծաղիկներ, ինչպիսի՜ ծաղիկներ. անճառելի լույսով ու շնորհով շուշաններ ու մարդոսներ, սքանչելի շահարակներ և բրաբիոններ զարմանահրաշ... Եվ

ողջ դրախտը թաթախված էր գերազանց անուշահոտությամբ: Իսկ ոսկեճյուղ ծառերը ... պտուղները հրապուրիչ տեսքով, զգլխիչ բույրով՝ բխած բոլոր տերևներից ու կեղևներից:

«Հագարավոր ու բյուրավոր պտուղներ, մեկը մյուսից հրաշք և հմայք:

«Երվմափետուր թռչունները ճախրում էին ու երգում: Այնպիսի քաղցրաբույր ձայնով էին երգում ու պատմում իրենց անբավ երջանկությունը, որ, եղբայր Սրապիոն, կուզեիր հավիտյան հենվել մի ծառի արծաթե բնին և լսել, միայն լսել... Դրախտում միայն հմար է լսել այդ հրաշաբուխ երաժշտությունը:

«Հապա աղբյուրները ... գոհարակերտ հունների միջով ցոլալով վազում էին՝ իրենց արծաթե լուսափայլ սրինգները նվագելով...

«Բայց այս ամենը ոչինչ էին այն ծառի անհուն, անըմբռնելի գեղեցկության առաջ, «ծառին գիտութեան բարույ և չարի», որի պտուղը կերան մեր նախածնողները և մխրճեցին աշխարհը մեղքի մեջ ...

«Այդ ծառը, եղբայր իմ պատվական, Աստծո ստեղծած տիեզերքի մեջ, բոլոր, բոլոր իրերի մեջ ամենագեղեցիկ իրն է, միակ, եզակի, անպատում, որ մրցակից չունի: Գեղեցկության կատար, գեղեցկության սահման, գեղեցկությունը՝ ինքը: Գեղեցկությունը այսքան կարող է լինել, միայն այսքան և այս կերպ: Աստվածային ամենակարող ստեղծագործության հանճարի չափը միայն այս ծառով կարող ես հասկանալ...

«Մի վայրկյան միայն տեսա այս ծառը. աչքերս սպառվեցին, որովհետև անհմար էր հողեղեն աչքերով տեսնել բոլոր արևի ու բոլոր աստղերի լուսից ավելի լուսեղ այս տեսիլը և սուզվել անորակելի գեղեցկության անհունի մեջ...

«Եվ նրա բույրից ու համից սոսկ մի հյուլե հեռուստ հասավ իմ զգայարաններին ... Ո՛հ, եղբայր իմ սիրելիս, ես նախաճաշակեցի երանությունը: Անբավելի, անվախճան երանության նախաճաշակն էր այն, որ ես ունեցա՝ սոսկ մի հյուլե վայելելով աստվածատունկ ծառից:

«Իսկույն հրեշտակը գոցեց վարագույրը, բայց անեզր երանության մեջ ծփում էր հոգիս...»:

- Ո՛վ երանելի Մարկոս Հայր,- հիացած գոչեց սուրբ Սրապիոնը, երբ աբբան վերջացրեց իր տեսիլի պատմությունը,- ահա, ծունր եմ դնում սրբությանդ առաջ, դու՛ միակ մահկանացուն երկրիս վրա, միակը, որ հողեղեն աչքերով և ռունգերով վայելեցիր Աստծո խոստացած երանությունը: Երիցս երանելի, երիցս երանելի, ո՛վ երանելիդ սուրբն Մարկոս...

*

* *

Յոթն օր անցավ:

Ամեն օր, հացից հետո միայն աբբա Մարկոսը զրույց էր անում ու պատվերներ տալիս, մնացած բոլոր պահերը աղոթքի էր կանգնած և խոսակցում էր հրեշտակների հետ, ինչպես մի երկնային արարած:

Հայր Սրապիոն զարհուրելու չափ զարմացած ականատես և ականջալուր էր լինում կատարվող գերերկրային իրերին:

Ութերորդ օրը, հաց ուտելուց հետո աբբան ասաց.

- Թողություն արա ինձ, եղբայր իմ, որովհետև այս գիշեր քեզ աշխատեցնելու եմ արթուն կենալով և սաղմոսներ կարդալով:

Երբ արևը մայր մտավ, սկսեցին սաղմոս երգել մինչև գիշերվա վեցերորդ ժամը:

Ապա երանելի Մարկոս ասաց.

- Եղբայր Սրապիոն, ես պիտի մեռնեմ հիմա. լրացան իմ բոլոր օրերն ու ժամերը: Աստված քեզ ուղարկեց, որ քո սուրբ ձեռքերով թաղես իմ խեղճ մարմինը: Կթաղես այրի մեջ, և տե՛ս, լավ կծածկես: Եվ անհապաղ կերթաս. և ինչ որ տեսար ու լսեցիր, կպատմես երկյուղածներին, իրենց իսկ օգուտի համար:

- Ո՛վ սուրբ Աստծո՛ւ, լալագին աղաչեց Հ. Սրապիոնը, խնդրեմ ինձ ողորմություն արա և ինձ համար էլ շնորհ աղերսիր Աստծուց, որ քեզ հետ վախճանվեմ, որովհետև սիրտս շա՛տ խռովված է այս ահագին անապատում, որ ո՛չ ճանապարհ ունի, ո՛չ ջուր:

- Լուռ կեցիր, մի՛ լար, ի՛մ սիրելի որդյակ,- խրախուսեց ս. աբբան. Տերը, որ առաջնորդեց քեզ ինձ մոտ, նույն Ինքն էլ կառաջնորդի քեզ այստեղից և տեղդ կհասնես անաշխատ և հանգստությամբ:

- Այսօր իմ կյանքիս ամենամեծ օրն է: Այսօր իմ հոգին պիտի մտնի արքայությունը, որ մեր Տերը պատրաստել է արդարների համար: Այսօր իմ տկարացած մարմինը պիտի հանգչի բոլոր վշտերից ու ցավերից, և հոգիս պիտի ընդգրկի հավիտենական կյանքը:

Այս խոսքերի վրա սուրբ անձավը լցվեց աստվածային լույսով, արևից ավելի պայծառ: Մեծամեծ լեռները փայլատակեցին, և այն լեռը, որի վրա էին սուրբ հայրերը, պարուրվեց անուշահոտ լուսեղ ծխով:

Հ. Սրապիոնը երկյուղից երեսի վրա ընկավ:

Սուրբ ծերունին քնքշագին գրկեց բարձրացրեց նրան.

- Ձորացի՛ր, որդյակ իմ, մի՛ վիատվիր, քա՛ջ եղիր Սուրբ Հոգու զորությամբ:

Իսկ ինքը, մեծ աբբան զորացած Սուրբ Հոգով, լուսափայլ դեմքով ողջունեց հրեշտակներին.

- Բարով եկաք, ո՛վ երկնքի պաշտոնյաներ, Գաբրիել և Միքայել:

Ապա բռնելով Հ. Սրապիոնի ձեռքից՝ անձավից դուրս հանեց.

- Աստծո ողորմությունը քո վրադ լինի,- ասաց, և ինքը վերստին դարձավ քարայրը:

Հ. Սրապիոնը, հեռուն կանգնած, ուշադիր լսում էր սուրբ աբբայի խոսքերը:

«Օրհնյալ լինես, իմ քարայր, որովհետև կենդանությանս ժամանակ բնակարան եղար ու պատսպարեցիր իմ խեղճ ու մաշած մարմինս: Հիմա էլ քեզ եմ հանձնում թշվառացած ոսկորներս. պահի՛ր մինչև գա մեռելների հարուցանողը:

«Եվ դո՛ւ, իմ մարմին, ցավերի տուն, խաղաղությամբ բնակվիր այստեղ մինչև Քրիստոսի գալուստը, որի համար այսքան վիշտ ու տանջանքի համբերեցիր: Նա պիտի գա վարձատրելու քեզ՝ նորոգելով և փառքով զգեստավորելով խեղճությունդ:

«Այսուհետև նմանեցեք խաղաղությամբ, իմ աչեր, որովհետև երկար արթուն մնացիք՝ գիշեր ու ցերեկ անքուն հոգեկան հսկումի համար:

«Օրինում եմ ձեզ, որովհետև բնավ չչլացաք երկրային ունայն ու փոշոտ հրապույրներով:

«Խաղաղությամբ նմանեցեք, իմ ոտքեր, հոգնատանջ ու վաստակաբեկ, որ երբեք չքայլեցիք մոլորության շավիղներով, և հանապազ կանգուն մնացիք Տիրոջ սպասին:

«Խաղաղությամբ նմանեցեք, իմ ձեռքեր, որ անձանձիր մշակեցիք Քրիստոսի այգին, որ երբեք չկարկառեցիք խաբուսիկ գանձերին:

«Օրինում եմ ձեզ, իմ հավատարիմ ծառաներս, որ մերկ մնացիք ու թափուր աշխարհի երազանման վայելքներից, և միշտ հույսով խանդավառ մնացիք երկնային այցելության»:

Եվ հանկարծ երկնքից մի ձայն հնչեց.

- Բերեք այստեղ անապատի այդ ընտիր անոթը, որ իմ կամքն կատարեց:

- Եկ, աբբա Մարկոս, եկ հանգչիր երկնքի հավիտենականության մեջ, որին արժանի եղար քո ճգնությամբ ու տքնությամբ:

Այն ժամանակ, աբբա Մարկոսը մոտեցավ Հայր Սրապիոնին, գրկեց նրան և համբուրելով ասաց.

- Աստծո խաղաղությունը հետո լինի հանապազ, Աստծո խաղաղությունը ամենքի վրա լինի. և Տեր Հիսուս Քրիստոս Իր սուրբ եկեղեցին անվթար պահե մինչև հավիտյան:

Ահա պատվիրում եմ քեզ, սիրեցյալ եղբայրդ իմ Սրապիոն, ոչինչ չտանես իմ եղկելի մարմնից և ո՛չ իսկ մի մազ. և չպարուրես ինձ հանդերձով, այլ իմ մազերովս, որ Տերը շնորհեց ինձ:

Եվ ավարտեց պատվերը հարելով.

- Հիմա, եղբայր, նորից աղոթենք: Դու էլ ինձ հողին պահ տալուց հետո, բնավ մի ուշացիր: Գիշերը ճանապարհ ընկիր, և հինգ ժամից հետո տեղդ կհասնես:

Երբ ծունր դրին, վերստին հնչեց երկնային հրամանը.

- Բերե՛ք աբբա Մարկոսին:

Հ. Սրապիոնը ապշահար վերև նայեց, և տեսավ, որ Սուրբ Մարկոսի հոգին հրեշտակների կառքի մեջ, լուսեղեն վերարկուով պատած, փառքով բարձրանում էր երկինք: Հրեշտակների գունդերը սաղմոս էին երգում և վարում էին հրեղեն կառքը:

Մինչ այդ, կառքի առաջը բռնեցին սատանաների գունդերը՝ քննելու համար աբբայի բոլոր գործերն ու խորհուրդները: Մի ժամ տևեց քննությունը, երբ երկնքից ձայնեց նույն ահեղ հրամանը.

- Հեռացե՛ք լույս երեսից, ով խավարի որդիներ ... - Եվ սատանաները՝ ամոթահար ու թավազլոր վայր թոթափվեցին, իրար ձայնելով.

- Փախե՛ք, փախե՛ք, արդար է մարդը:

Երկնային հրեղեն Աջը տարածվեց աբբայի հոգու վրա: Եվ աբբայի լուսազգեստ հոգին հրեշտակների հետ աներևույթ եղավ կապույտ անհունի մեջ:

*

* *

Հ. Սրապիոնը լալով ու աղոթքով առավ արքայի անկենդան մարմինը, թաղեց այ-
րի մեջ և դուռը քարով պինդ գոցելով, նորից աղոթքով ու լալով իջավ լեռից մինչև
ստորոտը:

Մայրամուտին երևացին այն երկու եղբայրները, որ սուրբ տեսիլը ցույց էին տվել
նրան:

- Ողջո՛ւյն քեզ, Հայր Սրապիոն: Արժանի եղար թաղելու սուրբի մարմինը: Նրա
պես արդար մարդ տակավին չկա աշխարհիս մեջ:

- Հիմա, քանի զով է, ուղի ընկնենք, որովհետև ցերեկը անապատում տոթ է:

Միասին Աստծո մեծության և Սուրբ Մարկոսի մասին զրույց անելով՝ գնում էին
նրանք:

Արշալույսին, ուղեկից եղբայրները ասացին Հայր Սրապիոնին:

- Գնա՛ խաղաղությամբ, եղբայր մեր, և աղոթի՛ր մեզ համար:

Եվ Հայր Սրապիոնից տակավին մի քանի քայլ չհեռացած՝ անտեսանելի եղան
նրանք: Հ. Սրապիոնը, զարմացած այս հրաշքի վրա, կանգնել էր մտորում, երբ նկա-
տեց, որ ինքը գտնվում է ծերունի արքա Հովհաննեսի դռան մոտերը:

Գետնատարած և բարձրաձայն գոհություն հայտնեց Աստծուն:

Նրա ձայնի վրա խուցից ելավ արքա Հովհաննեսը:

- Քրիստոսի խաղաղությամբ եկար, եղբայր Սրապիոն,- ասաց ծերունի արքան և
կարոտագին ողջագուրեց նրան:

Հ. Սրապիոնը մեկիկ մեկիկ պատմեց սուրբ Մարկոսի երանելի վարքն ու գործերը՝
արցունքի և աղոթքի մեջ օծելով իր պատմությունը:

Աբբա Հովհաննեսն այս ժամանակ մեծաձայն օրհնեց ու փառաբանեց Աստծուն:

- Շշմարիտ, որ մենք գործով քրիստոնյա չենք, այլ լոկ խոսքով միայն: Արդ, թող
Տերը ների մեր հանցանքները և ողորմի մեզ՝ իր մեծ ողորմության համեմատ: Եվ վա-
նի մեզնից չար թշնամու ամեն փորձանքներն ու որոգայթները սուրբ հոր աղոթքով ու
բարեխոսության շնորհով:

*Հրատարակության պատրաստեց
Բանասիրական գիտությունների դոկտոր
Ավ. Խսահակյանը*